

entuzjaści edukacji

IBE

INSTYTUT
BADAŃ
EDUKACYJNYCH

JAK SKUTECZNIE WSPÓŁPRACOWAĆ I KOMUNIKOWAĆ SIĘ Z RODZICAMI I SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ

Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów szkół

BROSZURA INFORMACYJNA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Broszura została opracowana na podstawie poradnika:
Hernik, K., Malinowska, K., (2015). Jak skutecznie współpracować
i komunikować się z rodzicami i społecznością lokalną.

Autorzy:

Kamila Hernik

Karolina Malinowska

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00

www.ibe.edu.pl

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015

Pełna wersja Poradnika jest dostępna na stronie IBE

eduentuzjasci.pl/badanie-wspolpracy

Publikacja opracowana w ramach projektu systemowego:

Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego

współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego,
realizowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych.

Egzemplarz bezpłatny

Szkoła może być – i często jest – miejscem przyjaznym dla rodziców uczniów. I to zarówno tych, którzy są gotowi aktywnie włączać się w życie szkoły, wspólnie działać na jej rzecz, podejmować decyzje dotyczące ważnych spraw, jak i tych, którzy ograniczają się raczej do kontaktów z wychowawcą dotyczących ich dziecka.

Relacje między nauczycielami i rodzicami mogą być czynnikiem wspierającym jakość nauczania uczniów, budowanie jednolitej strategii edukacyjnej w szkole i rodzinie, a także kształtowanie postaw obywatelskich wewnątrz szkoły.

Dla osiągnięcia tych celów w danej szkole nie wystarczy jednak wysiłek wychowawców klas, potrzebna jest wspólna praca nauczycieli, dyrektora, pedagoga czy psychologa szkolnego, a także pozostałych pracowników szkoły i rzecz jasna rodziców uczniów. Konieczna jest zatem integracja całej społeczności szkolnej wokół wspólnego celu.

TRUDNA SZTUKA BUDOWANIA DOBREJ KOMUNIKACJI Z RODZICAMI UCZNIÓW

Jednym z celów kontaktów nauczyciela i rodziców ucznia jest stworzenie spójnego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska edukacji i wychowania dla dziecka, dbałość o jego prawidłowy i harmonijny rozwój. Aby jednak stworzyć takie środowisko, dorośli muszą najpierw komunikować się otwarcie, uzgodnić wspólne cele i zaplanować działania.

Nauczyciel już na początku relacji z rodzicami ucznia ma możliwość ustalenia, czemu służą ich wzajemne kontakty i dlaczego są ważne. Współpraca nauczycieli i rodziców uczy dzieci postawy partnerstwa, wpływa na ich społeczną aktywność. Jest również ważna dla klimatu szkoły, a więc także atmosfery towarzyszącej nauczycielom w ich pracy. Dlatego warto zadbać o relacje z rodzicami uczniów.

Każdy nauczyciel spotyka się z ogromną różnorodnością wśród rodziców uczniów. Dotyczy to tak osobowości rodziców, stylów komunikacyjnych, jak i pomysłów dotyczących tego, w jaki sposób szkoła powinna traktować uczniów, uczyć ich i wspierać. Mierząc się z takim wyzwaniem trzeba pamiętać, że rodzice też są w niełatwej sytuacji. Niektórzy, bazując na swoich doświadczeniach

z dzieciństwa, mają w sobie dużo lęku wobec szkoły i jej przedstawicieli. Inni mają wysokie wymagania względem niej i obawiają się, że nie zostaną one spełnione. Niektórzy rodzice od początku lubią i umieją wspólnie z nauczycielem budować dobre relacje.

Większość rodziców potrzebuje jednak od wychowawcy zachęty, stworzenia dobrego klimatu, zapewnienia o celowości wzajemnych kontaktów. **Rodziec odnajdujący w kontaktach ze szkołą sens i wyraźny cel, jakim jest edukacja i wychowanie swojego dziecka, będzie miał motywację do zaangażowania się we współpracę z nauczycielem. To dyrektor i nauczyciele są gospodarzami w szkole i to od nich w głównej mierze zależy, jak się ułożą kontakty z rodzicami.**

Badania IBE dowodzą, że podstawą dobrych kontaktów nauczycieli i rodziców uczniów są m.in. pozytywne nastawienie nauczyciela do rodziców, jego otwarta, przyjazna postawa, chęć dzielenia się z rodzicami swoją wiedzą o uczniu, a także wysłuchania ich pomysłów, oczekiwań, przemyśleń. Można powiedzieć, że to nic szczególnego, ale jednocześnie jest to jeden z warunków tego, żeby relacje nauczycieli i rodziców w ogóle miały szansę się rozwinąć. Suma takich „zwykłych” działań tworzy dobry klimat dla rodziców w szkole. Na co zwrócić uwagę?

Formy komunikacji z rodzicami

Zadbaj o różnorodne formy komunikacji z rodzicami.

Mam numery telefonów do każdego rodzica, każdy rodzic ma mój numer telefonu, nie ma barier czasowych. Wiadomą rzeczą jest, że nie przekraczam ani godziny, ani dnia wolnego. Rodzice też starają się nie, ale jeżeli jest potrzeba i ktoś zadzwoni do mnie w niedzielę, z wielką chęcią udzielię informacji i nie mam z tym naprawdę żadnego problemu. Także najczęściej tak to się odbywa oprócz takich zaplanowanych spotkań. W pierwszej klasie często są telefony, bardzo często są różne rozmowy.

Wychowawczyni

Pierwszy kontakt z rodzicami

- Zadbaj o umożliwienie rodzicom takich rodzajów spotkań jak:
 - spotkania indywidualne z dyrektorem szkoły i przyszłym wychowawcą klasy,
 - dzień otwarty,
 - wydarzenia szkolne (np.: piknik rodzinny/festyn, dzień patrona),
 - przewodnik po szkole (np.: do pobrania ze szkolnej strony internetowej).
- Rozważ zorganizowanie spotkania integracyjnego na początku roku szkolnego.

Zebrania grupowe

- Zadbaj o zaproszenie wszystkich rodziców na zebranie i przypomnienie o jego terminie przy pomocy kilku kanałów komunikacyjnych.
- Zaplanuj odpowiednio dużo czasu na zebranie.
- Zadbaj o udział mniej aktywnych rodziców.

Lubię też i staram się wprowadzić na tych zebraniach zarówno indywidualnych, jak i tych grupowych taką luźną, swobodną atmosferę. Bardzo mi na tym zależy. Ja jestem spontanicznym człowiekiem (...) otwartym i staram się taką atmosferę wprowadzić na zebraniach, żeby nie było napinki żadnej. Po prostu rozmawiamy na ten sam temat i na czym nam wszystkim mocno zależy.

Wychowawczyni

Zebranie ogólne z dyrekcją szkoły

- Takie zebranie to dobra okazja do przedstawienia na forum osiągnięć uczniów z danej szkoły, podziękowania im oraz ich rodzicom za zaangażowanie.
- Zaplanuj wystąpienie zewnętrznego eksperta, psychologa czy pedagoga szkolnego dotyczące ważnego, bieżącego problemu.

Zebrania klasowe

- Zaplanuj przebieg zebrania i przygotuj materiały.
- Zadbaj o aranżację sali.
- Spróbuj umilić rodzicom i sobie udział w zebraniu małym poczęstunkiem.
- Zadbaj o sprawny przebieg zebrania klasowego.
- Zaplanuj harmonogram spotkań indywidualnych z rodzicami po zebraniu.
- Rozważ udział uczniów w zebraniach z rodzicami.
- Prowadź ewaluację zebrania.

PRZEBIEG SPOTKANIA Z RODZICAMI

- Powitanie rodziców i podziękowanie im za obecność na zebraniu.
- Przedstawienie planu spotkania i uzgodnienie z rodzicami, jakie dodatkowe zagadnienia chcieliby podjąć.
- Przekazanie pozytywnych informacji o uczniach z danej klasy, docenienie ich sukcesów i mocnych stron.
- Prezentacja próbki osiągnięć uczniów, np. wystawa prac plastycznych lub omówienie i pokazanie rodzicom przygotowanych przez uczniów projektów.
- Przedstawienie bieżących spraw dotyczących procesu edukacyjnego (tylko tych dotyczących całej klasy np. prezentacja wyników próbnych sprawdzianów, bez omawiania na forum spraw poszczególnych uczniów).
- Omówienie spraw związanych z zachowaniem uczniów z danej klasy (problemowo, nie personalnie) i ich wzajemnymi relacjami oraz przedstawienie, w jaki sposób wychowawca wspiera integrację uczniów w klasie.
- Rzeczowe przekazanie spraw organizacyjnych.
- Przedstawienie propozycji i planów najbliższych wydarzeń klasowych, np. wycieczki.
- Zapropionowanie dyskusji na ważne dla rodziców tematy.
- Ustalenie z rodzicami możliwości ich zaangażowania w życie szkoły (zebranie pomysłów, przedstawienie propozycji itp.).

Spotkania indywidualne

- Kontakty muszą być regularne i nie mogą być skoncentrowane wyłącznie na doraźnym załatwianiu problemów
- Unikaj wzywania rodzica na spotkanie, raczej zaproś go mówiąc, że jest to ważne, żeby wspólnie omówić sprawy istotne dla dziecka
- Zadbaj o dobrą atmosferę spotkań indywidualnych

Polecane przez nauczycieli i rodziców uczniów rodzaje spotkań indywidualnych:

- dyżury wychowawcy,
- konsultacje rodziców z nauczycielami wszystkich przedmiotów,
- regularne indywidualne spotkania dodatkowe z wychowawcą,
- indywidualne spotkania „interwencyjne” z wychowawcą.

ROZWIĄZANIA STOSOWANE W SYTUACJACH TRUDNYCH

Nauczyciele niejednokrotnie w swej pracy muszą zmierzyć się z koniecznością rozmowy z rodzicem ucznia na temat dla niego trudny, np. o problemach z zachowaniem dziecka podczas lekcji. Jest to zadanie niełatwe i obciążające psychicznie nauczyciela, który może czasem zetknąć się z emocjonalnymi reakcjami rodziców.

Dostosuj kanał komunikacji do sytuacji

W sytuacjach trudnych sprawdzają się głównie spotkania indywidualne. Warto opóźnić je w czasie, aby emocje opadły, a strony miały czas na przemyślenie zaistniałej sytuacji. Kluczową kwestią jest więc odpowiednia atmosfera rozmowy, dająca rodzicowi poczucie zrozumienia i pewność, że nauczyciel jest nastawiony na rozwiązanie sytuacji.

W razie potrzeby zaprosz inne osoby do rozmowy

Nauczyciele przyznają, że istotną pomocą bywa dla nich w sytuacjach trudnych wsparcie pedagoga szkolnego, dyrektora. Możliwe jest też zaproszenie kogoś spoza szkoły, np. psychologa z poradni. Czasem taka osoba może pełnić rolę mediatora w konfliktowych sytuacjach. Innym razem jest raczej ekspertem, który udziela nauczycielowi wsparcia i rozmawia z rodzicami na temat specyficznych problemów dziecka. Wiedza ekspercka w dużym stopniu ułatwia podjęcie wspólnej decyzji i zaplanowanie działań. Osoba z zewnątrz może również poprowadzić grupowy warsztat w celu wypracowania wspólnego rozwiązania, jeśli trudna sytuacja dotyczy większej liczby osób.

Przygotuj się do rozmowy z rodzicem w gronie doświadczonych nauczycieli

We własnym gronie nauczyciele często wymieniają się doświadczeniami i starają się wspierać, szczególnie w problemowych sytuacjach. Dzięki temu nauczyciel może przygotować się do trudnej rozmowy, korzystając ze wsparcia doświadczonych kolegów.

Zadbaj o odpowiednie miejsce spotkania i zaplanuj wystarczająco dużo czasu

Częstym problemem w polskich szkołach jest brak miejsca do rozmów indywidualnych. Miejsce takim może być gabinet pedagoga czy psychologa szkolnego użyczony na czas spotkania. Miejsce do spotkań indywidualnych z rodzicami jest ważną sprawą, którą należy ustalić z dyrektorem szkoły. Nie należy przekazywać trudnych informacji w biegu, na korytarzu czy w towarzystwie osób postronnych.

W relacjach z rodzicem ucznia kieruj się dyskrecją.

Bardzo istotną zasadą jest dyskrecja, zachowanie w tajemnicy rozmaitych poufnych informacji przekazywanych przez rodziców uczniów i samych uczniów podczas spotkań indywidualnych. Jeśli nauczyciel nie może zachować pewnych informacji w tajemnicy np. ze względu na ochronę dziecka czy inne ważne powody, powinien uprzedzić rodzica, że dane informacje prześle innym osobom i poinformować, jakie to osoby, a także wyjaśnić dlaczego tak postępuje.

Rozpocznij rozmowę z rodzicem nie od skarg, zażaleń, ale od pokazania przykładu dobrego zachowania ucznia, pochwalenie dziecka

Takie podejście zachęca rodzica do kontaktu z nauczycielem w przyszłości, sprawia, że nie czuje się on przytłoczony negatywnymi informacjami, wie, że wspólnie z nauczycielem może rozwiązać problem.

Jeśli w spotkaniu bierze udział uczeń, zadbaj też o jego komfort w trakcie rozmowy

Ważne jest, aby nauczyciel zwracał się i do rodzica i do dziecka, a także by w trakcie spotkania była przestrzeń dla dziecka do swobodnego wypowiedzenia swojej opinii.

Staraj się mówić o problemach dziecka w delikatny sposób

Niezwykle ważne jest unikanie etykietowania dziecka. Należy rozmawiać o jego zachowaniu nie przypisując mu jakiejś konkretnej cechy. Zamiast powiedzieć, że jest leniwy, warto opisać jego zachowania, np. nie odrabia prac domowych, nie czyta lektur, i starać się dowiedzieć, jakie motywy stoją za takim czy innym zachowaniem.

Zadbaj o komunikację dwukierunkową

Należy stworzyć przestrzeń psychologiczną do zadawania pytań przez ucznia czy rodzica i wyjaśniania ich wątpliwości. Ze spotkania z nauczycielem rodzic i uczeń powinni wychodzić poinformowani o problemach ucznia i sposobach konstruktywnego ich rozwiązania, w poczuciu, że nauczyciel chce zrozumieć i pomóc dziecku.

W razie potrzeby pokieruj rodzica ucznia do specjalisty, daj mu kontakt do niego, pomóż mu znaleźć dodatkowe wsparcie

Często konieczna jest konsultacja z psychologiem i innymi specjalistami spoza szkoły, żeby pomóc rodzicowi poradzić sobie z trudną sytuacją. Warto mieć przygotowane kontakty do takich osób.

Mam trudną taką klasę, pod względem zachowania. To znaczy żywą. Żywych takich chłopców i mam z niektórymi rodzicami taki kontrakt. Ja, jako wychowawca, rodzic i uczeń. Rodzic jest zobowiązany, raz w tygodniu jesteśmy umówieni, że podsumowujemy wtedy ten tydzień. Bo uczniowie zdobywają takie, można powiedzieć punkty, za zachowanie na lekcji. To jest tam od zera do dwóch. I tutaj ustaliliśmy wspólnie z rodzicami, że jeżeli te punkty przewyższają 60 procent, to wtedy dziecko dostaje nagrodę. I te nagrody oni sobie z rodzicami wypisywali. Są różne: że w niedzielę jadą na pizzę czy inne, no każdy swoje wypisał. A niestety, jeżeli jest poniżej, to jest kara. Tą karę też wybieramy wspólnie, którą uczeń sobie wcześniej przygotował z rodzicami. I powiem, że trwa to przez cztery tygodnie i tak gdybym miała określić skutkowanie to trzy czwarte skutkowało. Także zakończyło się pozytywnie.

Wychowawca

ZAANGAŻOWANIE RODZICÓW

Zaangażowanie jest tym, czego szkoła oczekiwałaby od rodziców, a czego często „nie otrzymuje”. Staje się to niejednokrotnie powodem narzekania nauczycieli i dyrektorów. Pytanie, czy jednak szkoła – dyrekcja, nauczyciele mogliby coś zrobić, aby tę sytuację zmienić? Jeśli szkole zależy na tym, aby z rodzicami pracować, aby byli oni zaangażowani, warto pamiętać, że wiąże się to z przyjęciem pewnego zobowiązania, zarówno po stronie szkoły, jak i rodzica: traktowania siebie jako partnerów a nie jedynie wykonawców pewnych usług. Jeśli jednak ktoś ma zmienić tę sytuację i przerwać krąg wzajemnych stereotypów i lęków, to jest to zdecydowanie zadanie szkoły. To ona dysponuje siłą instytucjonalną, ma odpowiednie narzędzia, kadre i wszelkie inne zasoby, by przełamać tę niemoc. W poradniku prezentujemy szereg wskazówek dotyczących kształtowania partnerskich relacji z rodzicami, także tymi, którzy nie są aktywni na co dzień. Poniżej kilka informacji „w pigułce”.

Indywidualizuj pracę z rodzicami

Nie należy mieć takich samych oczekiwań wobec wszystkich rodziców, niezależnie od tego, kim są, jaki mają status społeczno-zawodowy, czy pracują, czy mają czas, energię, kompetencje i możliwości by włączać się w życie szkoły. W ten sposób ryzykujemy nie tylko nieodpowiednie wykorzystanie potencjału rodziców, ale także powstanie w nich poczucia marginalizacji, tego, że nie mają szkole wiele do zaoferowania, a w konsekwencji braku zaangażowania, być może o charakterze długofalowym.

Dbaj o zaangażowanie ojców

W życie szkoły głównie angażują się matki uczniów, ojcowie robią to zdecydowanie rzadziej. Często komunikaty szkolne kierowane są z założenia w stronę matek, przez co niejako wyklucza się ojców. Czasem nauczyciel prosi ojca ucznia, by przekazał matce dziecka informacje dotyczące jakichś działań szkolnych, traktując go wyłącznie jako osobę przekazującą treści, nie zaś za ich adresata. Warto zastanowić się, w jaki sposób nauczyciele i dyrekcja szkoły zachęcają mężczyzn do aktywności w szkole ich dziecka.

Zachęcaj rodziców do angażowania się, proponuj, nie upominaj i nie wymagaj

Nie wystarczy powiedzieć rodzicom: „Angażujcie się” lub „Jesteśmy otwarci na współpracę”. Nie wszyscy rodzice wiedzą, co to oznacza, co mieliby robić. Należałoby ich do tego odpowiednio zachęcić i przygotować, np. początkowo wskazując obszary czy konkretne zadania, za które rodzice mogliby odpowiadać. Z czasem zaś, kiedy okrzepną w swoich rolach, wystarczy stwarzać im przestrzeń do działania, a być może będą chcieli wypełnić ją sami.

Sprawdź jakie rodzice mają oczekiwania wobec szkoły

Można to zrobić podczas zebrania z rodzicami lub przeprowadzić wśród nich anonimową ankietę: nauczyciele różnych oddziałów mogą wcześniej uzgodnić ze sobą treści, które chcieliby poruszyć w trakcie dyskusji. Warto jednak zastanowić się, czy w oddziale/w szkole istnieje przestrzeń

na otwarte zgłaszania swoich potrzeb przez rodziców, bez obawy, że odbiją się one na sposobie traktowania ich dzieci przez nauczycieli.

Ustal z rodzicami jakie są oczekiwania szkoły wobec nich

Jeśli szkoła oczekuje od rodziców wsparcia w jakichś obszarach, to ważne jest, aby nauczyciele lub dyrekcja jasno sformułowali swoje oczekiwania, omówili z rodzicami konkretne zadania, dali im konkretne instrukcje, co robić.

Twórz okazje do częstszego pojawiania się rodziców w szkole

Niekoniecznie chodzi o to, by rodzice pomagali przy jakichś pracach w szkole ale by np. obejrzeli przygotowane przez dzieci przedstawienie, wzięli udział w konkursie. Zbudowanie dobrej atmosfery będzie stopniowo wpływać na ich coraz większe zaangażowanie w życie placówki – skoro już tu bywają i czują się tu dobrze, to jest szansa, że będą bardziej skłonni do współpracy.

Stwórz w szkole przyjazną przestrzeń dla rodziców

Można to zrobić dbając o odpowiednie nastawienie do rodziców całej szkolnej kadry, umieszczenie przyjaznych rodzicom haseł na tablicach informacyjnych, a także wydzielając jakieś pomieszczenia dla rodziców w szkole.

Dbaj o autentyczne konsultowanie różnych dokumentów z rodzicami

Rozpocznij od otwartego spotkania, na którym konsultowane z rodzicami dokumenty zostaną poddane pod dyskusję.

Dostosuj język dyskusji do rodziców: może być on niezrozumiały dla rodziców, przez co mogą czuć się niekompetentni i nie ma miejsca. Obie strony łatwo mogą zniechęcić się do podejmowania takich wspólnych działań w przyszłości.

Zapewnij rodzicom możliwość uczestnictwa w całym procesie przygotowania konsultowanych dokumentów, od momentu kiedy są tworzone, dostosowując sposób pracy nad nimi do możliwości rodziców (w tym harmonogram, spotkania w godzinach popołudniowych).

Role rodziców w szkole

Podziękuj rodzicom za zaangażowanie i wsparcie

Doceniaj każdy rodzaj zaangażowania i wsparcia rodziców w takim samym stopniu, by nie mieli poczucia, że np. rodzice „sponsorzy” czy ich dzieci są faworyzowani przez nauczycieli i dyrekcję.

Wspieraj rodziców w wychowaniu dzieci

Warto pomyśleć o odejściu od stosowania pojęcia „pedagogizacja”, gdyż nie buduje ono partnerskich relacji z rodzicami. Można je zastąpić określeniami bardziej neutralnymi: warsztaty, wykłady, czy też spotkanie dla rodziców. Różne formy działań dla rodziców mają przecież charakter wymiany wiedzy i doświadczeń, a nie wyłącznie przekazania rodzicom jakichś informacji.

Lokalność to ogromny zasób dla szkół. Szkoła może z niej czerpać uwzględniając kontekst lokalny w swojej codziennej pracy z uczniami – zarówno w warstwie dydaktycznej, wykorzystując lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, czy społeczne, jak i w warstwie wychowawczej i opiekuńczej poprzez:

- wykorzystywanie lokalnego kontekstu w dokumentach szkoły i warstwie symbolicznej (nadanie szkole imienia osoby znaczącej dla społeczności)
- korzystanie z lokalnych zasobów poprzez realizację zajęć poza szkołą oraz zapraszanie na lekcje mieszkańców w roli ekspertów (spotkania z przedstawicielami różnych zawodów)
- kultywowanie lokalnych tradycji – nauka gwary, tworzenie izb pamięci, rozmowy z mieszkańcami – świadkami historii, nauka o tradycyjnym sposobie życia w danym regionie
- wynajdywanie własnej tradycji – wymyślanie określonego profilu, który staje się marką szkoły i na którym opiera ona programy edukacyjne, wykorzystujące lokalny potencjał

Szkoły są wielkim majątkiem gminy. Ldzie o to, żeby ten majątek, jak najlepiej wykorzystać. Dotyczy to zarówno wiedzy, zaangażowania i umiejętności nauczycieli, jak i zapału młodzieży oraz budynków szkolnych wraz z ich wyposażeniem i zapleczem. Szkoły powinny się stawać, oprócz ich dotychczasowej funkcji, ośrodkami rozwoju wsi. Trzeba też zawczasu, przewidując zmniejszanie się liczby uczniów w szkołach gminy, pomyśleć o tym, co będą robili nauczyciele i jak utrzymać szkoły, gdy będzie w nich mniej dzieci. Po to, by szkoły gminy X działały, jako ośrodki rozwoju gminy należy: Opracować i wdrożyć specjalizację dla każdej ze szkół gminy. Ta specjalizacja dotyczyć ma zarówno programu nauczania i wychowania, jak i oferty szkoły skierowanej do szkół z dużych miast. Przygotować zaplecze noclegowo – gastronomiczne w szkołach i przyszykować je do pełnienia roli ośrodków szkoleniowo – wypoczynkowo – turystycznych. Prowadzić w szkołach gminy X zajęcia z „Wychowania regionalnego” i to na takim poziomie, aby można było, na podstawie tych zajęć, stworzyć ofertę dla innych szkół z regionu i Polski.

- współdecydowanie o lokalnych sprawach – udział uczniów w posiedzeniach dziecięcej rady gminy, spotkania z reprezentantami społeczności.

Czasami nie wymaga to specjalnych przygotowań i kosztów, wystarczy dobry pomysł.

WSPÓŁPRACA SZKOŁY Z MIESZKAŃCAMI

Szkoła w pełni wykorzysta swój potencjał, jeśli będzie nie tylko czerpała z lokalnych zasobów, ale przede wszystkim będzie starała się odpowiadać na potrzeby wspólnoty, czy rozwiązywać jej problemy. Potencjał szkoły można wykorzystać dzięki wsparciu uzyskiwanemu od osób, instytucji i organizacji społecznych działających w jej otoczeniu.

Szkoły zazwyczaj uczestniczą w życiu społeczności bez specjalnych zabiegów, bez zdobywania dodatkowych środków finansowych – dostrzegają i wpisują się w obrzędowość wyznaczaną porami roku, czy w kalendarz szkolny i świąteczny np. Święto Niepodległości, Dzień Matki, Dzień Ojca, Dzień Nauczyciela. Tworzenie przestrzeni dla wspólnotowego obchodzenia i przeżywania tych wydarzeń, czy współorganizowanie ich, towarzyszenie mieszkańcom w celebrowaniu ich jest już ważnym elementem budowania lokalnej wspólnoty.

Dzwonię, załatwiam wóz drabiniasty. Nie jest to żadna wysoka suma. Dziecko składa się 5 złotych (...). Ale my wsiadamy w X [nazwa miejscowości], jedziemy do Y [nazwa miejscowości]. Jest tam piękny, zażytkowy kościół, (...) budowany przez Jezuیتów. Dzieci tu chodzą. Ksiądz proboszcz przekazuje historię tego kościoła. Naprawdę jest bardzo miły. Oni mają pewien taki obraz tego środowiska, że tutaj na przykład zakon kartuzów to zbudował, gdzieś tam był założony w Kartuzach. Jedziemy tym wozem dalej, (...) wchodzimy na górę, na punkt widokowy. To nic nie kosztuje. Dzieci są zachwycone. One idą, zbierają poziomki. Gdzieś tam pojawiają się grzyby. Ja im opowiadam w terenie legendę na przykład dotyczącą Kaszub. (...) Skąd tutaj się wzięły kamienie. Widzą bezpośrednio góry, rzeki, jeziora i tak. (...) I to jest właściwie wycieczka za 5 złotych, kiedy one wracają nie dość tego, że pełne wrażeń, przeżyć jakichś, ale jeszcze mają obraz swojej małej ojczyzny.

Nauczycielka

Jednakże taki zakres uczestnictwa nie pozwala w pełni rozwinąć potencjału, jaki tkwi w szkole. Placówki zlokalizowane w małych miejscowościach, zwłaszcza w sołectwach, są często jedynymi instytucjami posiadającymi zasoby, umożliwiającymi spotkanie się większej grupie osób. Dlatego tak ważne jest wychodzenie przez nie poza formułę instytucji stricte edukacyjnej w kierunku integracji społecznej.

Jak tego dokonać?

Zaplanuj współpracę z mieszkańcami i lokalnymi grupami

Ważne jest takie zaplanowanie działań, aby osoby zaangażowane zrozumiały korzyści jakie odniesie dzięki nim szkoła i lokalna wspólnota, ale także dostrzegły korzyści osobiste. Ważne jest także podjęcie współpracy z lokalnymi grupami formalnymi i nieformalnymi: radą sołectką, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, urzędem gminy, itp. Szkoły mogą znaleźć w nich sojuszników i uzyskać pomoc przy podejmowaniu różnych działań.

Myślę, że dlatego, że ludzie się tak, może troszeczkę wstydzą, może... A jak coś zrobię, jak gdzieś pójde, jak coś zacznę robić, to będą mnie wytykać palcami? Bo tak czasami jest (...) że wychodzi się przed szereg, czy znowu coś się robić, że po prostu myślę, że to jest taki lęk, bo ludzie myślę, że tak... Może gdzieś jak widzą, to o jak fajnie, że coś się robi. Ale nie mają w sobie takiej odwagi, żeby po prostu coś zrobić.

Mieszkaniec

Zachęć mieszkańców do współpracy ze szkołą

Osoby nie będące bezpośrednio ze szkołą związane, nie mają odwagi do niej przyjść. Aby ich zachęcić do włączenia się w działania szkoły warto, np. zorganizować dzień otwarty w szkole, zebrać pomysły i kontakty, pokazać im możliwości uczestnictwa w życiu szkoły, współpracy ze szkołą.

Stwórz różne sposoby współpracy z mieszkańcami, wyjdź poza schemat

Szkoły nie muszą się ograniczać do organizacji pikników i festynów, by integrować społeczność, istnieje znaczenie więcej możliwości angażowania mieszkańców w swoje działania. Mogą to być np. debaty na temat tego, jak wspólnie rozwiązać jakieś lokalne problemy, w jaki sposób szkoła może uczestniczyć w tym procesie, jak odpowiadać na potrzeby mieszkańców; wspólne zabawy edukacyjne dzieci i rodziców, przybliżanie regionu, warsztaty kulinarne, czy działania charytatywne.

WSPÓŁPRACA Z INSTYTUCJAMI Z OTOCZENIA SZKOŁY

Pewien poziom współpracy szkół z instytucjami z otoczenia jest realizowany niemalże w każdej społeczności lokalnej. Różne instytucje realizując swoje zadania podejmują współpracę ze szkołami, co wynika m.in. z powiązania różnych systemów na poziomie lokalnym, np.: systemu edukacji (szkoły), administracji samorządowej (urzędy gmin), kultury (gminne ośrodki kultury, biblioteki), bezpieczeństwa (policja, straż gminna, straż pożarna), opieki socjalnej (ośrodki pomocy społecznej).

Ponadto rozmaite podmioty funkcjonując zwłaszcza w małej społeczności podejmują współpracę na zasadzie sąsiedzkiej wymiany – świadczą sobie nawzajem różne usługi, udostępniają sobie zasoby, słowem pomagają sobie, co stanowi też istotę życia we wspólnocie.

Publiczne instytucje kulturalno-oświatowe

W mniejszych miejscowościach, w których dostęp do dużych instytucji kultury jest utrudniony ich rolę przejmują lokalne domy kultury, biblioteki, muzea, izby pamięci. Poza tym, że uczniowie uczestniczą w wydarzeniach organizowanych tylko dla nich albo też dla całej społeczności wiejskiej, odbywają się w nich też lekcje o tematyce związanej z profilem działalności jednostki (np.: historyczne, przyrodnicze, artystyczne, muzyczne). Mają one ten walor, że prowadzone są poza szkołą przez specjalistów nie będących nauczycielami, często w atrakcyjnej formie.

Nadleśnictwo i parki krajobrazowe

Szkoły mogą tu realizować wiele zagadnień związanych z edukacją przyrodniczą w formie lekcji w terenie, przygotowując ścieżki ekologiczne, badając i obserwując przyrodę.

Przedsiębiorstwa

Relacje z przedsiębiorstwami mogą wykraczać poza wymiar finansowy (sponsoring w postaci przekazywania środków finansowych, wyposażania w pomoce naukowe, itp.), obejmując działania polegające np. na:

- poznawaniu przez uczniów zawodów – poprzez możliwość odwiedzenia siedziby danego zakładu, rozmowy na temat danego zawodu, obejrzenia go w działaniu
- prowadzeniu przez lokalny oddział banku księżeczek oszczędnościowych dla uczniów, prowadzenia warsztatów z zakresu edukacji ekonomicznej.

Organizacje pozarządowe

Wiele lokalnych stowarzyszeń ukierunkowanych w swoich celach na rozwój wsi nie miałyby jak prowadzić działań bez współpracy ze szkołą, która udostępnia im swoje pomieszczenia, czasem sprzęt, pomaga organizacyjnie, ale też daje możliwość realizacji działań w szkole, z dziećmi (wolontariat uczniowski). Organizacje pozarządowe pomagają też w diagnozowaniu potrzeb społeczności lokalnych i swoimi działaniami niejednokrotnie starają się je zaspokajać, często właśnie we współpracy ze szkołą.

Szkoły w gminie

Często zdarza się, że szkoły z tej samej gminy nie współpracują ze sobą. Czasem nawet realizując wspólny projekt nie podejmują wspólnych przedsięwzięć, nie odbywają się spotkania nauczycieli czy uczniów. Są jednak przykłady pokazujące, że współpraca międzyszkolna jest możliwa, i to współpraca długofalowa, trwająca od lat.

- Spotkania uczniów z różnych szkół z gminy, np.: rajdy rowerowe wraz z integrującymi zabawami i grami, ale także elementem edukacyjnym (uczniowie jednej ze szkół specjalizujących się w astronomii uczyli rozmaitych zagadnień z tej dziedziny uczniów innych szkół).
- Spotkania nauczycieli z różnych szkół z gminy, co daje możliwość wymiany informacji i doświadczeń, jest także próbą rozwiązywania sytuacji problemowych pojawiających się w praktyce nauczycielskiej.
- Wspólne konkursy, użyczenie przestrzeni, prowadzenie wspólnych projektów, np. uczniowskich – badania zanieczyszczenia środowiska i porównanie wyników z dwóch miejscowości.

Szkoły spoza gminy

Szkoły (lub niektóre oddziały) mogą nawiązywać relacje z innymi podmiotami tworząc bardziej lub mniej sformalizowane zrzeszenia szkół (albo innych instytucji) powiązanych imieniem patrona (np.: szkoły Reymontowskie, szkoły im. Marii Skłodowskiej-Curie). Podobny charakter ma wchodzenie przez szkołę w sieci współpracy z instytucjami regionalnymi, ogólnopolskimi lub międzynarodowymi, do których mogą przystąpić (np. UNESCO) lub, z którymi mogą się zrze-

szyc poprzez stworzenie jednostki organizacyjnej danego podmiotu na terenie placówki (np. Polski Związek Wędkarski).

KOMUNIKACJA Z MIESZKAŃCAMI

Jeśli szkoła ma być traktowana przez członków społeczności jako miejsce „nasze”, wspólne, znaczące dla wszystkich, nie tylko dla uczniów i ich rodziców, miejsce otwarte i integrujące społeczność, to ogromne znaczenie ma proces komunikacji.

Dobrze zaplanowany proces komunikacji z otoczeniem ma także znaczenie wizerunkowe, może przyciągać uczniów do szkoły, np. z okolicznych miejscowości, co ma także konsekwencje finansowe (za uczniem idą pieniądze). Dlatego warto pamiętać o kilku zasadach.

Skutecznie docieraj z informacją do odbiorców

Tak by informacje docierały na czas i by były sformułowane w sposób umożliwiający mieszkańcom poczucie bycia zaproszonym indywidualnie. Warto włożyć wysiłek i niektóre osoby odwiedzić osobiście.

Wykorzystuj wiele kanałów komunikacji

Tak by możliwe było dotarcie do różnych typów odbiorców poprzez: ogłoszenia, plakaty, ulotki, strony internetowe, media społecznościowe, lokalne media, za pośrednictwem uczniów, przez osobiste zaproszenia pisemne i ustne.

Podsumuj działania i podziękuj

Nie tylko ustnie, ale też np. w formie informacji w lokalnych mediach. Niektóre szkoły prowadzą „Księgę Przyjaciół Szkoły”, do której wpisywane są podziękowania. Ponadto starają się utrzymywać bieżący kontakt z nimi dla wszystkich osób, które działają na rzecz szkoły.

My jako szkoła staramy się o tym pamiętać. I idziemy chociażby z kartkami na przykład na Święta Bożego Narodzenia, czy tam z życzeniami wysyłamy. I to są kartki robione przez dzieci lub też przez naszą panią plastyczkę. I też są takie piękne, jakby swoiste tutaj. Wiadomo, że to są ze szkoły.

Nauczycielka

Więcej informacji znajdą Państwo w poradniku „Jak skutecznie współpracować i komunikować się z rodzicami i społecznością lokalną”, dostępnym na stronie IBE: eduentuzjasci.pl/badanie-wspolpracy

Instytut Badań Edukacyjnych

Głównym zadaniem Instytutu jest prowadzenie badań, analiz i prac przydatnych w rozwoju polityki i praktyki edukacyjnej.

Instytut zatrudnia ponad 150 badaczy zajmujących się edukacją – pedagogów, socjologów, psychologów, ekonomistów, politologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych – wybitnych specjalistów w swoich dziedzinach, o różnorodnych doświadczeniach zawodowych, które obejmują, oprócz badań naukowych, także pracę dydaktyczną, doświadczenie w administracji publicznej czy działalność w organizacjach pozarządowych.

Instytut w Polsce uczestniczy w realizacji międzynarodowych projektów badawczych, w tym PIAAC, PISA, TALIS, ESLC, SHARE, TIMSS i PIRLS oraz projektów systemowych współfinansowanych przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel. +48 22 241 71 00 | ibe@ibe.edu.pl | www.ibe.edu.pl